

Raadsnota

Raadsvergadering: 9 december 2019

Onderwerp: Regionale nota Gezondheidsbeleid

Aan de gemeenteraad,

1. Doel, Samenvatting en Advies van het raadsvoorstel

Zuid Springt Eruit, Zuid-Limburg zet nieuwe trend in gezondheid". Dat is de titel van het voorliggende gezondheidsbeleid van de 16 Zuid-Limburgse gemeenten voor de periode 2020-2023. Deze nota is het vervolg op de Regionale nota gezondheidsbeleid 2016-2019 'Van signaalrood naar bronsgroen!'. Dit was een compact ambitiedocument met positieve gezondheid als uitgangspunt en drie programmalijnen: Gezonde jeugd, Gezonde wijk en Aandacht voor kwetsbare personen. Deze programmalijnen werden gaandeweg met regionale en lokale partijen ingevuld. Maar in 2018 constateerde het Algemeen Bestuur van de GGD Zuid Limburg dat de ingeslagen weg onvoldoende was om tot een Trendbreuk te kunnen komen. De nu voorliggende nota is gebaseerd op het programma Trendbreuk.

U wordt geadviseerd de nota Gezondheidsbeleid Zuid-Limburg 2020-2023 'Zuid Springt Eruit' vast te stellen.

2. Situatie / Aanleiding / Probleem

Artikel 13 lid 2 van de Wet publieke gezondheid stelt dat gemeenteraden elke vier jaar een nota gezondheidsbeleid vast dienen te stellen met daarin opgenomen doelstellingen, acties, gewenste resultaten en hoe hieraan uitvoering wordt gegeven.

3. Relatie met bestaand beleid

Regionale nota gezondheidsbeleid 'Zuid Springt Eruit'

De regio Zuid-Limburg is een prachtige regio, maar ook een regio die al jaren kampt met hardnekkige en forse achterstanden in gezondheid en participatie ten opzichte van de rest van Nederland. Zo is in onze regio o.a. sprake van een lagere arbeidsparticipatie en levensverwachting, een groter beroep op jeugdhulp, meer overgewicht en leven meer kinderen in armoede en lopen ze een groter risico op een onderwijsachterstand. Dat heeft natuurlijk grote gevolgen. In de eerste plaats voor mensen zelf, maar ook voor onze economie en de zorgkosten. Deze laatste zijn fors hoger dan landelijk gemiddeld.

In de regio ontstaat niet alleen bij gemeenten en de provincie, maar ook bij de zorgverzekeraars en tal van maatschappelijke partners een groeiend besef dat we in gezamenlijkheid nog harder zullen moeten samenwerken om deze negatieve trend te doorbreken. Als ambitie is geformuleerd dat de achterstand t.o.v. het landelijk gemiddelde in 2030 met 25% teruggebracht is.

In de beleidsperiode 2012-2016 was via de beleidsnota "Van signaalrood naar bronsgroen" al de ambitie uitgesproken om gezamenlijk werk te maken van deze noodzakelijke trendbreuk. Om nog explicieter te sturen op het bereiken van de ambities uit deze beleidsnota is in 2018 door het AB van de GGD ZL besloten om te starten met het programma Trendbreuk.

Kern van de aanpak Trendbreuk is dat de 16 Zuid-Limburgse gemeenten samen met de Provincie, het Rijk en tal van maatschappelijke partners meerjarig werk maken van de trendbreuk door gericht te werken aan het inlopen van de achterstanden. Hierbij ligt de focus op het kansrijk, gezond en veilig laten opgroeien van onze jeugd. Aanpakken die aantoonbaar bijdragen aan betere kansen voor onze jeugd willen we zo veel als mogelijk in de hele regio uitrollen. Het kansrijk, gezond en veilig laten opgroeien van de jeugd raakt veel beleidsdomeinen. Tussen die domeinen zoeken we waar nodig en mogelijk de verbinding. Ook is het van belang optimaal aan te haken op kansen die landelijke programma's zoals Kansrijke Start, het Preventieakkoord en de Gelijke Kansen Alliantie

bieden. Een compact programmabureau Trendbreuk ondersteunt Zuid-Limburg bij de hierboven genoemde aanpak.

De bestuurlijke eindverantwoordelijkheid voor het regionale gezondheidsbeleid ligt bij het Algemeen Bestuur van de GGD Zuid-Limburg. Omdat voor het realiseren van een trendbreuk inzet vanuit meerdere domeinen en meerdere partners vereist is, is een brede Stuurgroep Trendbreuk opgericht. Daarin zitten vier wethouders uit Zuid-Limburg met verschillende portefeuilles, zorgverzekeraar CZ, de directeur van de GGD ZL en de Gedeputeerde van de Sociale Agenda. Op basis van gebleken behoeften kan deze stuurgroep in de toekomst worden uitgebreid. De Stuurgroep Trendbreuk is opdrachtgever voor het programmabureau Trendbreuk. Het Programmabureau is ondergebracht bij de GGD ZL.

Voor de volledige inhoud wordt verwezen naar het regionale gezondheidsbeleid 'Zuid Springt Eruit' dat hierbij ter vaststelling aan uw gemeenteraad wordt aangeboden.

Ambitie beoogd meetbaar effect

De gezamenlijke ambitie is om in 2030 25% van de achterstand in te hebben gelopen. De komende jaren zal dit concreet worden gemeten, aan de hand van een vijftigtal indicatoren die in de bijlage van het gezondheidsbeleid zijn opgenomen. We willen immers weten of de inzet succes heeft. Hierin wordt samengewerkt met de Academische Werkplaats Publieke Gezondheid. Jaarlijks verschijnt een voortgangsrapportage en vierjaarlijks een effectrapportage.

4. Gewenst beleid en mogelijke opties

Argumentatie en mogelijke opties

1. De achterstanden op het gebied van gezondheid en participatie zijn bovengemiddeld groot en spelen de regio al decennia parten. De gevolgen hiervan zijn groot. In de eerste plaats natuurlijk voor het welbevinden van de inwoners zelf. Daarnaast zijn de kosten die gemoeid zijn met de uitvoering van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning, de Jeugdwet, Participatiewet, etc. navenant bovengemiddeld hoog. Dit leidt bij veel gemeenten tot stevige tekorten. Tegelijkertijd zijn ook de kosten op basis van de Zorgverzekeringswet in Zuid-Limburg beduidend hoger. Ook andere maatschappelijke kosten die voortvloeien uit de sociale achterstanden zijn buitengewoon fors. Zonder uitputtend te zijn gaat het dan om schooluitval, uithuisplaatsingen, maatschappelijk werk, etc. Het terugdringen en liefst voorkomen van sociale problematiek (preventie) betekent op termijn een forse reductie van maatschappelijke kosten.
2. In 2015 heeft de GGD Zuid Limburg in 'Op zoek naar de Limburg factor' in opdracht van de Provincie Limburg de gezondheidssituatie in Limburg onderzocht en verklaard. Het nu voorliggende gezondheidsbeleid is te zien als een adequate opvolging van de adviezen uit dat onderzoeksrapport. Het voorliggende gezondheidsbeleid is eveneens te zien als een logisch vervolg op het vorige gezondheidsbeleid: de ambitie staat nog steeds overeind, maar de aanpak intensificeert.
3. Om zo veel mogelijk gezondheidspotentieel te verzilveren en daarmee gezondheidsverschillen te verkleinen stelt de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) voor nadruk te leggen op een aanpak in het begin van de levensloop (van de periode vlak voor de zwangerschap tot en met het 18de levensjaar) en om extra aandacht te schenken aan degenen met de grootste gezondheidsachterstand (zoals mensen met een lage sociaaleconomische status). Het voorliggende gezondheidsbeleid is mede gebaseerd op dit WRR advies.
4. In de afgelopen jaren zijn nauwe en relevante samenwerkingsrelaties ontstaan tussen de Zuid-Limburgse gemeenten, de Provincie Limburg, de Zorgverzekeraars, de kennisinstituten en tal van maatschappelijke partners. De inhoud van de regionale nota gezondheidsbeleid is in de afgelopen periode bij veel overlegtafels onderwerp van gesprek geweest. Voor deze aanpak wordt brede steun uitgesproken en is de bereidheid om samen op te trekken om de ambitie te verwezenlijken. Dat samen optrekken is bovendien van wezenlijk belang om zowel in de richting van de Provincie als in de richting van de rijksoverheid steun te verwerven voor het realiseren van de trendbreuk. Hierbij geldt dat versplinterde initiatieven beduidend minder kansrijk worden geacht dan een gezamenlijk en krachtig optrekken van de gehele regio. Alles overziend is er sprake van een in hoge mate gedeeld urgentiebesef, commitment en momentum de achterstanden in te lopen.

Het voorkomen van achterstanden en het zo vroegtijdig en adequaat als mogelijk reduceren van achterstanden vraagt om investeringen 'aan de voorkant'. Daar ligt een belangrijke uitdaging voor de toekomst. Het ontbreekt gemeenten op dit moment aan de mogelijkheden om substantiële bedragen vrij te maken voor investeringen in zaken zoals de aanpak kansrijke start, verlengde schooldagen, gezonde basisscholen van de toekomst, stevige knooppunten op alle onderwijsvormen, mentorenprogramma's, etc. Dit beleidsdocument geldt daarom als een belangrijke gids. Het wijst de regio de weg bij toekomstige lokale en regionale keuzes. Het wijst ook de weg naar het smeden van stevige allianties met de Provincie Limburg en de rijksoverheid. De opgave van Zuid-Limburg is dermate complex, domeinoverstijgend, intergenerationeel en hardnekkig dat ondersteuning van de andere bestuurslagen nodig is. Een krachtige lobby is onontbeerlijk. Het doel van die lobby is om voor Zuid-Limburg de status van Nationaal Programma te krijgen.

Evaluatie

Bestuurlijke eindverantwoordelijkheid voor het Gezondheidsbeleid ligt bij het Algemeen Bestuur (AB) van de GGD ZL. Het AB ziet erop toe dat het gezondheidsbeleid op een efficiënte en effectieve manier uitgevoerd wordt zodat gezondheidsachterstanden ingelopen worden.

Om recht te doen aan het feit dat inzet op meerdere domeinen gevraagd is en onderlinge verbinding en afstemming hierbij cruciale succesvoorwaarden zijn, heeft het AB van de GGD ZL zich, vanuit haar aanjagende rol, ingezet om een brede stuurgroep Trendbreuk in te richten. De stuurgroep zet zich optimaal in om waar nodig en mogelijk verbindingen te leggen die nodig zijn de trend te breken. Verder fungeert de Stuurgroep als de opdrachtgever voor het programmabureau Trendbreuk. Zij maken jaarlijks uitvoeringsafspraken over prioriteiten, taken en werkzaamheden.

Over de voortgang rapporteert de Stuurgroep aan de gemeenteraden. Dat gebeurt via een jaarlijkse voortgangsrapportage en een vierjaarlijkse effectrapportage.

Succes heeft vele vaders, wordt wel eens gezegd. Dat gaat ook hier op. De Trendbreuk opgave is van ons allemaal. Om de trend te breken is een bijdrage nodig van ouders, opvoeders, kinderen en jongeren zelf, praktijkprofessionals, beleidsmakers en bestuurders, etc. die allemaal werk maken van het inlopen van de achterstanden.

5. Samenwerking

De afgelopen maanden is in een intensief en een interactief proces gewerkt aan de nota. Op basis van de feedback van de klankbordgroep Trendbreuk en de beleidsambtenaren Gezondheid, Jeugd en Jeugdgezondheid is het document uitgewerkt tot een volwaardige beleidsnota. In het proces zijn zowel ambtelijke als bestuurlijke vertegenwoordigers in meerdere rondes betrokken geweest. Feedback is gegeven vanuit een brede scope van deskundigheid (o.a. op het gebied van jeugd en onderwijs). Eveneens heeft een aantal partners (o.a. Academische Werkplaats Publieke Gezondheid, Jeugdgezondheidszorg), waardevolle feedback gegeven.

6. Aanbestedingen

n.v.t.

7. Duurzaamheid

In de voorliggende nota is gekozen voor een integrale duurzame aanpak, waarin het eigenaarschap is belegd bij het AB GGD en focus is aangebracht, zodat achterstanden vanuit een breed perspectief worden aangepakt. Deze aanpak biedt voldoende slagkracht om de trend echt te kunnen doorbreken.

8. Financiën

Het faciliteren en financieren van het programmabureau is een belangrijke voorwaarde voor de realisatie van de trendbreuk. De opgave vergt een inzet over meerdere raadsperiodes; hetgeen een semi-structurele inzet vanuit de Stuurgroep Trendbreuk en het programmabureau vraagt. De jaarlijkse kosten voor het programmabureau zijn begroot op € 390.000. Deze kosten zullen vanaf begrotingsjaar 2022 structureel in de begroting van de GGD ZL opgenomen worden. Voor de jaren 2020 en 2021 is het voorstel om de kosten evenredig te verdelen tussen de gemeenten, de Provincie en de GGD ZL. De GGD ZL levert daarnaast huisvesting en facilitaire ondersteuning voor het programmabureau.

Het 1/3e deel van de kosten in 2020 en 2021 voor de gemeenten zal via de gangbare verdeelsleutel op basis van inwoneraantal over de gemeenten verdeeld worden. Deze verdeling ziet er als volgt uit:

Gemeenten	Aantal Inwoners 01-01-18	bijdrage per gemeente
Beek	15.902	€ 3.451
Beekdaelen	35.965	€ 7.805
Brunssum	28.232	€ 6.127
Eijsden- Margraten	25.563	€ 5.548
Gulpen-Wittem	14.216	€ 3.085
Heerlen	86.819	€ 18.841
Kerkrade	45.789	€ 9.937
Landgraaf	37.591	€ 8.158
Maastricht	122.716	€ 26.631
Meerssen	19.037	€ 4.131
Simpelveld	10.560	€ 2.292
Sittard-Geleen	92.962	€ 20.174
Stein (L.)	24.987	€ 5.423
Vaals	9.874	€ 2.143
Valkenburg aan de Geul	16.428	€ 3.565
Voerendaal	12.391	€ 2.689
Totaal	599.032	€ 130.000

Belangrijk onderdeel van de aanpak Trendbreuk is de aanpak Kansrijke Start. Hiervoor ontvangen de 11 Zuid-Limburgse GIDS gemeenten een extra bijdrage, voornamelijk voor de periode 2019-2021. In het AB van de GGD ZL is afgesteld dat alle GIDS gemeenten hun bijdrage voor de hierboven genoemde periode ter beschikking stellen aan het programmabureau ten behoeve van de aanpak Kansrijke Start Zuid-Limburg.

Het is op voorhand onmogelijk te duiden wat het in de beleidsperiode 2020-2023 aan investeringen gaat vergen om de trend te breken. Een van de taken van het programmabureau is om kansen in kaart te brengen en waar mogelijk te verzilveren om middelen te verwerven. Dat kan bijv. door gebruik te maken van landelijke programma's, subsidiemogelijkheden, social impact bonds, etc. Daarnaast ligt er een opgave voor gemeenten om focus aan te brengen in de lokale aanpak en middelen gericht in te zetten ten behoeve van de trendbreuk. Zoals eerder benoemd is het van groot belang om gezamenlijk op te trekken in de lobby voor een Nationaal Programma omdat op die manier substantiële (financiële) ondersteuning van de rijksoverheid geborgd is.

Daar waar voor de opgave Trendbreuk additionele middelen van gemeenten nodig zijn, zal dit via een separaat voorstel aan de gemeente voorgelegd worden.

Risico's:

- Er is op dit moment nog geen duidelijkheid over een eventuele financiële bijdrage van de Provincie Limburg. Momenteel wordt door de Provincie gewerkt aan een uitvoeringsplan voor de Sociale Agenda Limburg. Vanzelfsprekend vindt hierover nauw contact plaats.
- De aanpak Trendbreuk valt en staat met het gezamenlijk en gericht optrekken om de achterstanden in te lopen. Versplintering van initiatieven en gebrek aan focus vormen een risico.
- De aanpak Trendbreuk is te zien als een complexe opgave. Het vraagt om meerjarig commitment en inzet over meerdere bestuursperiodes. Het is een risico om op korte termijn effecten te willen zien.
- Het is van belang dat goede interventies en aanpakken geborgd worden. Het is een risico dat vanuit de aanpak Trendbreuk aanpakken succesvol opgestart en uitgerold worden, maar dat structurele borging stagneert.

9. Communicatie

Het besluitvormingsproces

In februari 2019 heeft een brede Zuid-Limburgse raadsconferentie plaatsgevonden over de Trendbreuk Zuid-Limburg. De verkregen input tijdens de raadsconferentie is meegenomen in de totstandkoming van deze nota. De raadsconferentie is daarmee te zien als een startpunt in het proces om te komen tot het gezondheidsbeleid 2020-2023.

Deze nota is behandeld in het AB van de GGD ZL op 26-9-2019. Wij hebben samen met een andere gemeente niet ingestemd met deze nota.

Onze bezwaren zaten met name in de volgende punten:

- Er worden in het regionaal Gezondheidsbeleid specifieke projecten genoemd aan welke aandacht moet worden besteed, maar de financiële consequenties ervan zijn niet helder. Hierdoor kan de gemeenteraad geen financieel kader vastleggen.
- Er zijn in de nota geen KPI's benoemd waarop geëvalueerd kan worden. Ook wordt niets gezegd over evalueren en bijstellen van het gezondheidsbeleid.
- Deze nota richt zich enkel op jeugd, tot ca 25 jaar. Oudere volwassenen en thema's als eenzaamheid en vitaliteit/leefstijl worden niet benoemd. Dat zijn in een vergrijsde gemeente als Valkenburg a/d Geul echter ook zeer zwaarwegende thema's.

Het belangrijkste bezwaar is echter dat gemeenteraden en burgers niet betrokken zijn bij de totstandkoming van deze nota.

De overige 14 gemeenten hebben in het AB van de GGD ZL op 26-9-2019 ingestemd met de nota heeft ingestemd en deze ter vaststelling aangeboden aan de Zuid-Limburgse gemeenteraden. Op 7 oktober en 9 oktober 2019 zijn er twee informatieavonden voor raadsleden geweest. Daarnaast is er een brede bijeenkomst geweest waarin de inhoud van de nota is gepresenteerd aan adviesraden Sociaal Domein. Deze vond 9 oktober 2019 plaats.

Op 22 oktober jl. is de nota besproken met de Adviesraad Sociaal Domein Valkenburg aan de Geul. De ASD gaat volledig mee in de bezwaren zoals bovenstaand weergegeven. Zij hebben aangegeven toch akkoord te gaan met de voorliggende nota Gezondheidsbeleid, maar willen wel betrokken worden bij de uitwerking van de nota en de stappen die gemaakt worden.

De Trendbreuk

Communicatie is een wezenlijk onderdeel van de aanpak Trendbreuk. Het draagt bij aan een brede beweging waarin partners verbonden worden en gedeeld eigenaarschap ontstaat.

Na de vaststelling van de beleidsnota wordt over de uitvoering regelmatig gecommuniceerd door de inzet van nieuwsbrieven, sociale media, symposia over thema's en voortgangsrapportages.

10. Afwegingen en Advies

Wij adviseren u:

De nota Gezondheidsbeleid Zuid-Limburg 2020-2023 'Zuid Springt Eruit' onder de volgende randvoorwaarden vast te stellen:

- I. Er wordt Inzicht gegeven in de financiële consequenties van deze nota.
- II. Indien additionele middelen nodig zijn, dit aan ons voor te leggen.
- III. Onze gemeenteraad en de Adviesraad Sociaal Domein te betrekken bij de uitwerking van de nota Gezondheidsbeleid.

11. Bijlagen

1. Aanbiedingsbrief GGD ZL nota Gezondheidsbeleid Zuid-Limburg 2020-2023 d.d. 7-10-2019
2. Nota Gezondheidsbeleid Zuid-Limburg 2020-2023 'Zuid Springt Eruit'

Het college van burgemeester en wethouders van Valkenburg aan de Geul,

B.F.H. Mennens
algemeen directeur/gemeentesecretaris

dr. J.J. Schrijen
burgemeester

De raad van de gemeente Valkenburg aan de Geul,

Gezien het voorstel van het college van burgemeester en wethouders de dato 29 oktober 2019;

Gehoord de raadsadviescommissie Sociaal Domein de dato 18 november 2019;

Gelet op het bepaalde in artikel 13 lid 2 van de Wet publieke gezondheid

Besluit:

- De nota Gezondheidsbeleid Zuid-Limburg 2020-2023 'Zuid Springt Eruit' onder de volgende randvoorwaarden vast te stellen:
 - er wordt Inzicht gegeven in de financiële consequenties van deze nota;
 - indien additionele middelen nodig zijn, dit aan ons voor te leggen;
 - onze gemeenteraad en de Adviesraad Sociaal Domein te betrekken bij de uitwerking van de nota Gezondheidsbeleid.

Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad van 9 december 2019.

De raad voornoemd,

mr. J.W.L. Pluijmen,
griffier

dr. J.J. Schrijen,
voorzitter

